

Protestantse Gemeente Den Haag - Maranathakerk
dienst zondag 4^e van Advent *Rorate*, 23 december 2018

voorganger Thomas Kraan

uitleg en verkondiging bij Psalm 19 (Liedboek 19: 1, 4 en 6), Micha 5: 1- 8 (Herziene Statenvertaling), Psalm 80 (Liedboek 80: 1, 2 en 4) en Lucas 1 :39-45 (Nieuwe Bijbelvertaling).

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, gemeente, nu hier in de Maranathakerk,

Ook al bent u klein onder de tientallen kerken in Den Haag, onder de duizenden in dit land, onder de miljoenen onder het firmament, om één, misschien twee dingen bent u mogelijk uniek: Alle mensen die voor het eerst in de Maranathakerk komen zullen er van ophoren: Op de plaats in de liturgie voor de schriftlezing en de preek, waar elders een gebed om de vervulling met de Heilige Geest klinkt, spreken we hier elkaar toe met de zegen van Aäron. Gezegend ben je, welgelukzalig, als je aan de bijbelwoorden behoefte hebt, als je daarop vertrouwt. Dan zit het eigenlijk al goed met je. Dat is al genade, bij wijze van spreken.

Tot de principes van de Maranathakerk hoort ook eerbied voor de liturgische kalender en aandacht voor de leesroosters. Het is vandaag de vierde zondag van Advent. Zondag *Rorate*: 'Dauwt hemelen'. We zongen volgens rooster Psalm 19, over die hemelen. De stem van de hemellichamen wordt niet gehoord. Er is geen taal, geen sprake.

En we hoorden Micha 5:1-8. Dat is andere taal. Een belofte aan een onaanzienlijke groep mensen, in spanning over de wereldpolitiek. Over een dreigende invasie, vanuit het noorden, vanuit Assyrië. Een belofte aan een onaanzienlijke groep mensen, in spanning over de wereldpolitiek, over een dreigende invasie vanuit het Noorden, uit Assyrië. Een belofte, of hoop, dat er iemand uit hun midden zal komen door wie die vijandige macht zal verdwijnen. Over Bethlehem-'broodhuis'- Efratha - 'vruchtbare akker' - een dorp, met vruchtbaar landbouwgebied. Klein onder de stammen van Juda.

Kansloos is het, er mee te rekenen dat er tegenover die dreiging met gelijke kracht terug is te slaan. Er moet iets anders komen om die dreiging tegen te houden. Hij moet zijn als dauwdruppels tegenover een vloedgolf. De omgekeerde wereld. Dat lijkt wat nodig is. Er is iemand nodig die in zijn kleinheid sterk is. Dit zijn misschien de fantasieën van iemand die heel bang is, die het heel moeilijk heeft. Als van een opgejaagd schaap, dat bang is voor een wild dier, een leeuw of zo. Dan kan hij gaan fantaseren dat de redder van dat schaap zo sterk is als dat wilde dier, en zijn belager wordt als diens prooi, zodat er geen ontkomen meer aan is voor die belager.

Wat is dit voor heldhaftige, agressieve taal? Uit wat verder volgt, blijkt dat hier met die belagers dan geen militaire, maar een spirituele macht bedoeld is. Dus de belagers zijn hier geen soldaten. We hebben dat gedeelte uit Micha niet gelezen, maar in het vervolg is sprake van tovenarij, van mensen die naar de wolken, naar de hemel kijken. Dat gaat dus over dienst aan afgoden. Dan is bij nadere inspectie ons tekstgedeelte het verslag van mensen die uit dat kwaad weg werden getrokken. Onvermijdelijk, niet tegen te houden door mensen, duidelijk van een andere orde, van de kant van God afkomstig.

Misschien dat de schrijver van ons tekstgedeelte op die wonderbaarlijke andere orde via klankrijm ook hint in het begin en eindvers. Het woord Hebreeuwse woord voor 'klein zijn', in vers 2, en dat

voor rest (v 6) en die voor de onderdrukker aan het eind (v 8) bevatten (bijna) dezelfde Hebreeuwse medeklinkers, maar in een andere volgorde. Dan draaien rollen draaiden zomaar om. Die medeklinkers zitten ook in het woord voor Egypte – ‘angstland’ - symbool voor elke onderdrukker.

Egypte, we zongen er over in Psalm 80. En over de bevrijding van het volk Israël uit Egypte. Dat God Israël bevrijdt uit Egypte is exemplarisch in het Oude Testament. In Psalm 80 komt in die termen bevrijding ter sprake. Er is sprake van een loot, het begin van een boom. Die loot wordt teruggebracht uit Egypte. En die boom was daar erg aangetast. Maar teruggekomen, in de gezegende omstandigheden, komt die weer tot bloei. En dat heeft effect. De trotse bergen worden bedekt wanneer de loot tot ontwikkeling komt. Door Gods toedoen, komt er iets dat sterker is, dat de overhand heeft over al die bergtoppen.

Het is vandaag de vierde zondag van advent. We lezen uit Lucas, volgens rooster. Lucas schrijft de geschiedenis van Jezus tegen de achtergrond van de toppers van toen. Herodes, keizer Augustus, Quirinius, Annas, Kajafas, Pilatus. Net zo min als van de hemelen, uit Psalm 19, is van deze hooggeplaatsten iets bezielends te horen, iets waar je warm van zou kunnen worden. Op z'n best politieke, juridische, technocratische taal uit de monden van de afgoden van het jaar nul. En in die bange tijd tekent Lucas Jezus ook uit naast zijn tijdgenoten, de mensen met wie hij samenleefde, zijn familie, zijn verwanten. Maria, Jozef, Zacharias, Elisabeth.

Over hen hoorden we, over Maria, over Elisabeth. Zij zijn beiden zwanger, op ongedachte wijze, aangekondigd door een engel. En hun kinderen wacht een bijzondere taak, van God. Maria kreeg dit als laatste van de twee te horen, Gabriël vertelt Maria er bij dat ook haar tante¹ Elisabeth zwanger is, net als Maria zelf tegen alle logica in. Sterker nog, alsof hoe tegennatuurlijker de situatie is, de vanzelfsprekendheid toeneemt dat de wereld op z'n kop staat.

Zodra Maria het hoort springt ze overeind. Maria gaat bij Elisabeth op bezoek. Met spoed. Uit paniek? Of ziet ze terdege in dat de situatie voor Elisabeth misschien nog wel moeilijker is dan voor haarzelf? Moeilijker, lichamelijk, en als het gaat om de bijzondere taak van God, om die reden erg ingewikkeld. Ze komt aan bij het huis van oom en tante. En ze begroet Elisabeth.

Hoe gaat zo'n begroeting? Hoe begroet je iemand in niet alledaagse omstandigheden? Wanneer er gemengde gevoelens zijn, van vreugde en verwarring? Hoe tref je de juiste toon? Zodat belevingswerelden en gevoelslevens niet botsen, maar elkaar werkelijk ontmoeten? Je houdt gepaste afstand. Je hoopt dat het goed gaat met die ander. Maar hoe weet je wat je moet wensen of moet bidden als je verder niks weet? Je zoekt naar woorden in je hart, waarvan je hoopt dat ze Gode welgevallig zijn.

Het Griekse woord voor begroeten dat hier in Lucas staat drukt dat zo'n beetje allemaal uit. De vertalers van het Oude Testament naar het Grieks gebruiken dit woord wanneer er in het Hebreeuws iets staat als: naar 'vrede vragen'. Nou ja dat is, Nederbreeuws. Maar in ABN: 'informereren naar iemands welstand'. En in onze kerkspeak: iemand de vrede toewensen, de vrede toebidden. Die kanten zitten er allemaal aan. Zo komt Maria bij Elisabeth op bezoek. Zo groet ze. 'Hoe gaat het? Goed, hoop ik. Gods zegen, wens ik je.'

Elisabeth veert op bij die belangstelling. Dat haar nicht naar haar omziet. Dat ze er voor iemand toe doet. Dat ze meetelt, dat ze nog van de tijd is. Dat ze daar zo blij mee is blijkt uit wat ze zegt: 'Gezegend ben je, Maria, onder de vrouwen'.

¹ Of een ander vermoedelijk aangetrouwd familielid (Grieks: *suggenès*), zie Spicq, s.v.

Het kind Johannes springt op. De suggestie in de tekst lijkt dat de herkenning, de resonans in hun contact, deels buiten Maria en Elisabeth om gaat. Dat Elisabeth voor dat ze zelf beseft, bij een beweging van bevrijding betrokken is geraakt. En met dat besef, ziet ze de voorspelling van de engel voor haar geestesoog gerealiseerd. Van toen die engel zei dat Johannes de mensen tot de HEER hun God zou bekeren.

Daar is ze stil van De moeder van de Heer is naar haar toe gekomen, en zo ook, de HEER, God zelf. En ze prijst zich gelukkig, dat ze daar bij hoort, dat ze in die beweging is opgenomen. Dat zet haar recht op haar benen. Elisabeth prijst Maria, en ze prijst Jezus. En ze realiseert zich: gelukkig ben je, welgelukzalig, wanneer je naar de woorden van God luistert, gelooft dat die uitkomen, dat die zullen gebeuren, dat die zullen geschieden. Al voor er bij Lucas sprake is van een keizer Augustus, van wie een bevel zou uitgaan, en wat dat voor toestanden op zou gaan leveren, is het goed al geschied in dit onderonsje tussen Maria en Elizabeth.

Deels buiten mensen om. Van de kant van God. Deels doordat mensen in het verhaal van God betrokken raken. De ene mens vraagt aan de andere hoe het met haar gaat. Wenst haar alle goeds toe. Daar knapt een mens van op. Dan wil je meedoen. Ja je wilt mee doen, wanneer iemand niet alleen naar zijn eigen belangen kijkt, maar afziet van zichzelf en omkijkt naar een ander. Je wilt mee doen wanneer iemand zich inperkt en uitrekt, zijn hand uitstrekt naar een ander. Dan vermoeden we dat God daar aan het werk is. Dan kunnen we verder. Dan krijgt ons gebed uit Psalm 80 die we zongen een antwoord: O God van Jakob, wees weer onze herder. Door mee te doen, mensen met een bemoediging te openen, te bevrijden uit een kluister, te openen voor God, met die bemoediging is de eeuwen door het goede nieuws steeds doorgegeven. In de woorden van Micha, met zeven herders en acht aanvoerders. 7, een complete set. 8, dat is dan genoeg. Dan is er een zekere verwachting, dan gaat het op hoop van zegen. Die zegen, die gaf Elisabeth aan ieder die gelooft, die hoopt op de belofte op de komst van Jezus. Jezus ging het om de welstand van wie Hij ontmoette. Hij zei mensen de vrede aan. Dat Hij dat ten einde volhield, was het failliet van de machtswellustelingen, tot bevrijding

Hoe kunnen wij dat doen? Hoe je dat, geloven in Jezus Christus? Maria gaf daar vanmorgen een voorbeeld van: ga er op uit. Zoek de mensen op. Moeten we haar als norm stellen? We zijn Maria niet. Wij zijn van lager staat. We weten ons vermoedelijk wat geringer. Maar toch, op onze manier:

Ook al ben je op je werk gering onder de high potentials, je kunt je positief onderscheiden door dan niet cynisch te worden, maar belangstelling te tonen voor een collega, die zo stil is. Hoe zou hij of zij kunnen opbloeien van die interesse ... ?

Ook al denk je dat het leven dat je geleid hebt, in glans onderdoet voor dat van familie, vrienden of bekenden, wat een verschil maakt het dan als je je niet isoleert, maar als je mensen opzoekt met wie je solidair kunt zijn.

Ook al denk je niet op te kunnen tegen de retoriek van de bovenbazen, in de media en de slogans, tegen vastgeroeste ideeën, tegen stereotype simplificaties, denk je geen weerwoord te hebben tegen maatschappelijke frames, als je je verdiept in hoe de dingen werkelijk zijn, als je je horizon verbreedt, komt vroeg of laat de waarheid boven tafel, en de leugen ten val.

Ook al denk je dat je de enige bent die zich druk maakt om een maatschappelijk probleem, terwijl je niet goed weet hoe, je kunt zomaar een bericht ontvangen dat een ander daar ook mee bezig blijkt te zijn, en wanneer je dan contact legt, tot blijde verrassing van allebei eens geestes te zijn, en dan is het niet duidelijk, wie er het meest van vervuld is.

Ook al – als je de wetenschappelijke studies leest - voel je je in de kerk in een laatste bastion te midden van de kaalslag, wanneer het in die kerk een kwestie is of het een ander goed gaat, en daarbij de blik door heldere ramen naar buiten gericht is, dat is genoeg, 7 herders, 8 aanvoeders.

Als we daar eens over zouden na denken, wat er zou gebeuren, wanneer we bij de mensen om ons heen naar hun welstand zouden informeren, dat hoe het ze vergaat ons een vraag is, dat we hun de vrede toe bidden, wat zou dan mogelijk zijn?

Zijn dat druppels op een gloeiende plaat? Is dat dauw, dat uit de hemel neerdaalt? Een eerste twijg, die uitgroeit tot een grote boom? Een klein sterretje aan de hemel, fascinerend, een wonderbaarlijke voorbode van meer?

De eerste, blijde, opgetogen respons die je ontvangt wanneer je een poging waagt het licht op te zoeken, maakt dat je een grootse toekomst ziet. Dan zie je het misschien wel opklaren. Dat dat onrecht ook echt over is. Dat de verhoudingen hersteld worden. Het antwoord van de ander bevestigt je in wat blijkbaar in jou al begonnen is. Hoe dat nu precies gegaan is, en wat nu precies de volgorde was, daar kun je je hoofd over breken, maar laat het genoeg zijn dat dat een wonder is. Liever kom je in beweging, en jaag je in alle gemoedsrust de vrede na. Dan ervaar je misschien zomaar dat ergens God bij je is. Dat God bij ons is.

Met dat we hier vanochtend heen zijn gegaan, hebben we dat misschien al wel ervaren, toen we elkaar al voor de schriftlezing alle krediet gaven; zo weten we ons royaal gezegend wanneer we de dagen naar kerst aftellen.

Misschien dat het ons de meest gelukkigste manier van doen lijkt de komst van de HEER te verwachten door het met Elisabeth uit te roepen en met Maria mee te zingen.

Amen

Geraadpleegde literatuur, naast woordenboeken en concordanties:

- F. Bovon, *Das Evangelium nach Lukas*, 1. Tb., in Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament, Zürich: Benziger/Neukirchner (1989).
- R.B. Chisholm, *Handbook on the Prophets*, Grand Rapids: Baker Academic (2002).
- D.L. Petersen, *The Prophetic Literature: An Introduction*, Louisville: Westminster John Knox Press (2002).
- F. Spicq, *Notes de lexicographie néo-testamentaire*, Freiburg/Göttingen: Éditions Universitaires/Vandenhoeck und Ruprecht (1978-1982), deel 2, p. 836vv, s.v. *suggenès* ('verwante').
- J.A. Wagenaar, *Judgement and Salvation: The Composition and Redaction of Micah 2- 5*, Leiden: Brill (2001), vertaling en bewerking van diens boek *Oordeel en Heil: een onderzoek naar samenhang tussen de heils- en onheilsprofetieën in Micha 2-5*, proefschrift Universiteit Utrecht (1995).